

Suomessa tarvitaan nuoria yrittäjiä maitotiloille, sillä jatkajan saaminen maitotilalle on vaikeaa. Maitoyrittäjyys voi kiinnostaa myös nuoria, jotka eivät ole kotoisin maitotilalta tai edes maatilalta. Pitääkin löytää uusia keinoja, jotta uudet innokkaat yrittäjät löytävät toimivan maitotilan muutenkin kuin sukupolvenvaihdoksen kautta.

Maitoyrittämisen haasteet mietityttävät nuoria

■ Teksti: Henna Mero ■ Kuvat: Minna-Riitta Ketokulta

Maitoyritysten koot kasvavat ja ne ovat täysin riippuvaisia innokkaista, osaavista ja motivoituneista yrittäjistä sekä työntekijöistä. Kotieläinyritysten tarjoamien työurien houkuttelevuutta olisikin varaa lisätä. Koko Euroopan laajuinen haaste on maatalousyrittäjien, myös maitoyrittäjien, keski-ikänsä nousu. Lypsykarjatilojen velan määrä on kasvanut koko 2010-luvun ja samalla menot ovat kasvaneet tuloja enemmän. Nämä haasteet maitoalan pitäisi taklata jatkuvuuden varmistamiseksi. Haasteita rattaisiin laitetaan myös yhteiskunnallisen keskustelun ja kuluttajien suunnalta.

Euroopan Maidontuottajat (EDF) pureutui tähän tärkeään aiheeseen ja kysyi nuorilta opiskelijoilta heidän kiinnostuksestaan maitoyrittämiseen talvella 2019/2020. EDF:n kyselyyn vastasi 598 keskimäärin 22-vuotiaasta opiskelijaa maatalouskouluista ja yliopistoista 13 eri Euroopan maasta. Vastajista 289 oli kotoisin maitotilalta, 114 nuorta muun tuotantosuunnan maatilalta ja 195 nuorta ei ollut maatilalta kotoisin. Suomesta kyselyyn vastasi 68 opiskelijaa eri oppilaitoksista. Tutkimus antaa rohkaisevaa tietoa siitä, että maitotilojen kasvat-

tien lisäksi on olemassa joukko maitoalan ulkopuolisia nuoria, jotka ovat kiinnostuneita maitoyrittämisestä.

Kyselyyn vastanneista nuorista, jotka olivat maitotilalta kotoisin, suurin osa oli kiinnostunut maitoyrittämisen jatkamisesta. 77 prosenttia vastanneista maitoyrittävien nuorista halusi jatkaa tilanpitoa ja 41 prosentilla heistä oli jo sukupolvenvaihdosprosessi käynnissä. Saksalaiset, irlantilaiset ja kanadalaiset nuoret olivat erityisen kiinnostuneita tilan jatkamisesta. Eniten jatkamista pohtivat ja epäoivivat suomalaiset ja ranskalaiset nuoret. Epävarmoissa ja enemmän

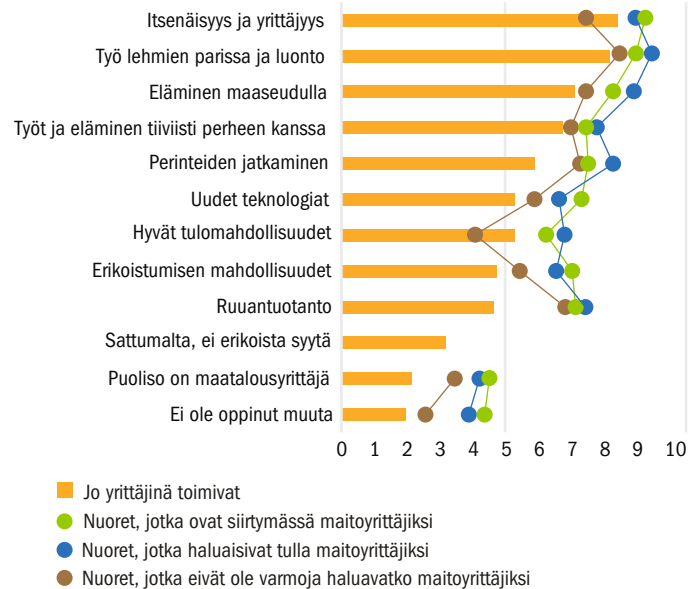
työntekijäksi kuin yrittäjäksi haluavien joukossa oli suhteessa enemmän naisia kuin miehiä.

Kyselyyn vastaaminen oli opiskelijoille vapaaehtoista, joten halukkaat ja todennäköisesti aiheesta enemmän kiinnostuneet vastasivat. Tämä saattoi vaikuttaa myös kyselyn tuloksiin, ja ne eivät siten ole yleistettävissä suoraan. Toisaalta nuoret ympäri Eurooppaa ajattelevat asioista yllättävänkin samankaltaisesti.

Eläimet ja yrittäjyys motivaattoreina

Kyselyyn osallistuneet nuoret nostivat tärkeimmiksi yrit-

Tärkeimmät syyt valita maitoyrittäjyys

Kyselyssä arvioitiin maitoyrittäjäksi lähtemisen syitä asteikolla 1–10.

täjäksi lähtemisen motivaattoreiksi työskentelyn eläinten ja ympäristön kanssa. Lähes yhtä tärkeiksi asioiksi koettiin työn itsenäisyys, yrittäjyys sekä maalla asuminen (ks. kaavio yllä). Sukutilan ja sen perinteen jatkaminen oli nuorten mielestä tärkeämpi motivaation syy kuin jo yrittäjinä toimivien kyselyyn vastanneiden mielestä. Nuorille myös merkitys maailman ruuan tuottajina näytti olleen merkityksellisempää, kuin jo yrittäjinä toimiville. Nuoret siis arvostavat myös työn isompaa yhteiskunnallista merkitystä ja vaikuttavuutta.

Maitotiloilta kotoisin olevat nuoret tai ne, jotka eivät ole maatilalta, ja olivat vielä epävarmoja haluavatko yrittäjiksi, kokivat suurimpina haasteina maitoyrittäjän työn sitovuuden, työn ja vapaa-ajan tasapainon löytymisen sekä heikot ansaintamahdollisuudet. Nuoret ovat erittäin tietoisia nykyisten maitoyrittäjien haasteista. Nykypäivänä pyrkimys tasapainoiseen elämään ja hyvinvointiin, jossa on aikaa perheelle ja myös omille harrastuksille on itsestäänselvyys, jonka pitäisi olla mahdollista myös maitoyrittäjälle.

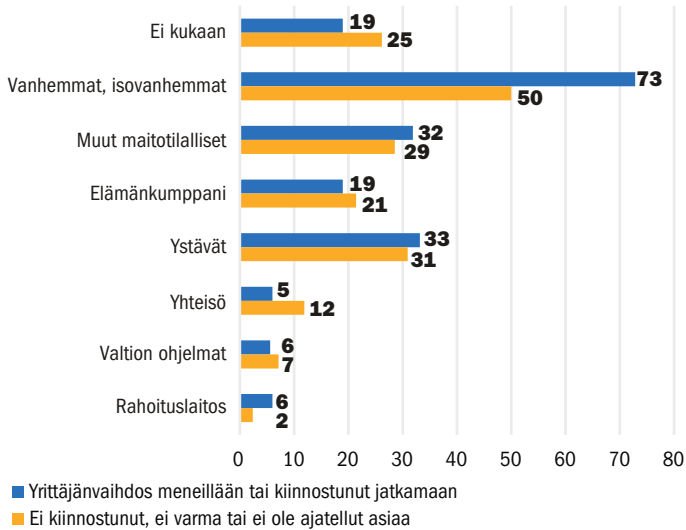
Työn automatisointi ja tiimityön kehittäminen sekä onnistunut työntekijöiden rekrytointi ja johtaminen ovat avaintekijöitä sopivan työn ja vapaa-ajan tasapainon saavuttamisessa. Ne ovat edellytyksiä yritystoiminnan jatkuvuudelle nykypäivänä. Osaaamista ja toimintamalleja juuri työn tehokkuudessa ja ihmisten johtamisessa pitää kehittää koko alalla ja jokaisessa yrityksessä, jatkuvasti.

Kyselyssä kartoitettiin myös maaseudulla asumisen edellytyksiä. Nuoret olivat tyytymättömiä maaseudun julkiseen liikenteeseen, nettiyhteyksiin sekä kulttuuritarjontaan ja osittain puhelincenttiin verrattuna kaupunkeihin. Maaseutu häviää näissä asioissa kaupungeille ja se vaikuttaa maitoyrittäjän ammatin houkuttelevuuteen, vaikka maaseudulla asuminen koetaan ammatin vahvuutena. Vastaukset vaihtelivat eri maiden nuorten välillä, johtuen maantieteellisistä eroista esimerkiksi tilojen sijainnissa ja etäisyyksissä kaupungeista.

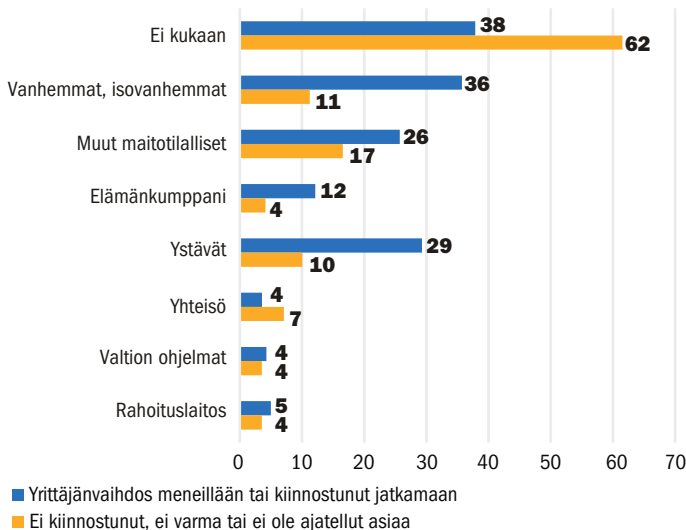
Kannustus alalle kannattaa

Oman jälkikasvun kannustaminen yrityksen jatkamiseen kannattaa. Yli 70 prosenttia maito-

Nuoret, kotoisin maitotilalta, %

Nuoret, eivät kotoisin maitotilalta, %

Kyselyyn vastanneiden nuorten kokema kannustus maitoalalle.

tilojen kasvateista, jotka aikovat jatkaa yrittäjinä kokivat, että vanhemmat ja isovanhemmat ovat kannustaneet heitä jatkamaan (ks. kaavio yllä). Myös ystävien ja toisten yrittäjien kannustuksella on merkitystä. Toisaalta niistä, jotka eivät ole halukkaita jatkamaan, epäröivät maitoyrittäjän uralle lähtemistä tai eivät ole sitä aiemmin ajatelleet, olivat saaneet vähiten kannustusta omalta perheeltä, heistä vain puolet koki saaneensa kannustusta. Vähiten kannustusta alalle kokivat saaneensa ne nuoret, jotka eivät olleet maitotilalta kotoisin.

Perheen positiivisella esimerkillä ja kannustuksella näyttää olevan merkitystä tulevien polvien motivoitumiseksi haastavalle alalle. Yhteiskunta ja rahoittajat voisivat myös lisätä positiivista viestiä ja kannustusta. Miten vahvasti yhteiskunta on sitoutunut siihen, että meillä on tulevaisuudessakin ruuan-tuottajia?

Taloudellisten haasteiden taklaaminen

Maitoyrittäjäksi lähteminen on yleensä elämänpitäinen päätös. Tavallisin tie Euroopassa yrityksen jatkamisessa on edelleen

Sukupolvenvaihdos eri EDF-maissa

EDF:n jäsenmaat voidaan jaotella karkeasti kahteen ryhmään sen mukaan, miten sukupolvenvaihdosprosessi niissä pääosin menee. Suomessa, Ruotsissa, Belgiassa, Ranskassa, Hollannissa, Sveitsissä ja Tanskassa sukupolvenvaihdos tehdään pääosin tilakauppana yksilöllisesti ja tapauskohtaisesti määritellyn kauppahinnan mukaan. Ruotsissa hinta määräytyy yleensä pääoman vaihtoarvon mukaan. Tilakauppa tehdään useimmiten vaiheittain.

Sveitsissä rakennusten ja pellon arvo arvioidaan pääoman tuottoarvon mukaan, joka on noin 2,5 kertaa matalampi kuin markkina-arvo. Tanskassa enää vain noin joka viides tilakauppa tehdään perheen sisäisenä, jolloin jatkaja voi ostaa tilan hinnalla, joka on 85 prosenttia tilan markkinahinnasta. Ranskassa maitotila yrityksenä omistaa koneet ja rakennukset ja jatkaja ostaa niistä askelittain osuuksia. Pellot ovat Ranskassa pääosin vuokralle, mutta niitä voi ostaa mahdollisuuden tullen myös itselle.

Suomi on ainoa EDF-maista, jossa jatkavat yrittäjät saavat nuoren yrittäjän tukea ja se sanelee ikärajan sekä ensimmäisen vaiheen osto-osuuden (51 %). Tuki näyttää vaikuttavan siihen, että Suomessa on tilastojen mukaan muita EDF-maita enemmän alle 54-vuotiaita maitoyrittäjiä ja suhteessa eniten 35–44-vuotiaita yrittäjiä. Myös iäkkäämpien yrittäjien osuus on monia maita pienempi, koska tilakaupat tehdään nuorempina ja lisäksi maatalousyrittäjien on mahdollista jäädä eläkkeelle muita maita aiemmin.

Saksassa, Irlannissa, Italiassa, Luxemburgissa, Iso-Britanniassa, Espanjassa, Portugalissa, Tshekissä ja Ukrainassa perheyrittäjä sukupolvenvaihdos tehdään useimmiten perinnönjakona, joskin uudenlaisten yritysmuotojen myötä myös tilakaupat ovat yleistyneet. Perinteisessä perinnönjaossa jatkaja joutuu usein tarjoamaan eläköityville yrittäjille erilaisia eläke-etuja tai ylöspitoa sekä sisaruksille kompensatiota perintöosuudesta. □

LÄHDE: EDF SNAPSHOT 2020, STEFFI WILLE-SONK

tilan periminen tai tilakauppa. Osuuksien myyminen tai yrityksen vuokraaminen ovat vielä melko harvinaisia tapoja. Perinteisen tavan haasteena ovat yhä isommat ja arvokkaammat yritykset sekä niiden suuret velat, jotka seuraava sukupolvi joutuu lunastamaan. Taloudelliset riskit ovat isot ja kaikki maitoyrittäjän urasta kiinnostuneet nuoret kokivat kyselyssä yhdeksi isoimmista haasteistaan yrityskaupan rahoittamisen (kaavio seuraavalla sivulla). Olisiko meidän mahdollista luoda uusia moderneja rahoitusmalleja, jotta yhä suurempien yritysten kaupat

seuraavalle sukupolvelle onnistuvat jatkossa ilman yli-inhimillisiä riskejä? Tai ylipäänsä mahdollistuisivat.

Erityisesti alan ulkopuolelta tulevilla nuorilla on suuria haasteita löytää sopivia yrityksiä ja investoida niihin. Maitoalan kannattaisi olla avoimempi ja madaltaa kynnystä alan ulkopuolisille uusille yrittäjille. Varsinkin, kun samaan aikaan moni eläköityvä yrittäjä harmittelee, ettei omasta perheestä löydy jatkajaa.

Voisimmeko kenties luoda jonkinlaisen uudenlaisen foorumin, jossa maitoyrittämi-

Kaikki riippuu rahasta!

Miten nuori yrittäjä näkee taloudellisesti järkevänä ottaa haltuun jatkuvasti kasvavan yrityksen?

Onko se sen arvoista?

Tulotaso, tilan kehittämismahdollisuudet ja bisneksen epävarmuus ovat isoja haasteita epävarmojen nuorten mielestä.

Mitkä asiat mietittyvät nuoria eniten?		
	Kyllä, haluan omistaa tai vuokrata maitotilan	En ole vielä varma, haluanko omistaa tai vuokrata maitotilan
Kotoisin maitotilalta	1. Korvaus eläköityville yrittäjälle	1. Bisneksen epävarmuus ja politiikka
	2. Tilakaupan rahoittaminen	2. Alhainen tulotaso ja kehityspotentiaali
	3. Muiden perheenjäsenten kompensatio	3. Byrokrazia ja lait
Kotoisin maatilalta (ei maitotilalta)	1. Tilakaupan rahoittaminen	1. Alhainen tulotaso ja kehityspotentiaali
	2. Neuvottelut jatkamisesta	2. Bisneksen epävarmuus ja politiikka
	3. Byrokrazia ja lait	3. Tilakaupan rahoittaminen
Ei ole kotoisin maatilalta	1. Sopivan tilan löytäminen	1. Sopivan tilan löytäminen
	2. Jatkamisneuvottelut	2. Tilakaupan rahoittaminen
	3. Tilakaupan rahoittaminen	3. Alhainen tulotaso ja potentiaali

Periminen

Periminen nähdään mieleisimpänä tapana tilan siirtoon seuraavalle sukupolvelle

Tilan ostaminen tai uuden löytäminen

Miksi vuokraus ja osaomistus nähdään harvemmin mahdollisuutena?

Miten nuoret, jotka eivät ole maitotilalta kotoisin, löytävät sopivan yrityksen?

Isoimmat haasteet, jotka mietittyvät nuoria maitoyrittäjäksi lähtemisessä vaihtelevat nuorten lähtökohtien mukaan.

sestä kiinnostuneet ja tilaa myyvät kohtaavat? Suomalaisista 68 kyselyyn vastanneista maitoalan ulkopuolelta tulevista nuorista kolme toivoi uraa maitoyrittäjänä.

Maitoyrittäjän uran mahdollisuuksia epäroivät nuoret nostivat isoimmaksi haasteeksi riittämättömät tulot ja niiden kehitysnäkömät sekä riippuvuuden poliittisista päätöksistä. He pohjivat erityisesti sitä, onko työ sen vaatiman työpanoksen arvoista ja miten varmallalla pohjalla maitoyrittämisen edellytykset ovat pitkässä juoksussa.

Mitä voimme tehdä?

Nuoria kiinnostavat lehmät, luonto, yrittäjäys ja elämä maaseudulla. Miten voimme lisätä näiden asioiden vetovoimaisuutta ja houkutella nuoria alalle? On turha toivoa, että joku muu tekisi sen maitoalan puolesta. Yrittäjien ja alan pitää itse mainostaa vahvemmin ammatin ja uravalinnan hyviä puolia.

Kuvataan työ haluttavaksi, kerrotaan urapolkumahdollisuuksista työntekijöille ja ylipäänsä puhutaan hyvää alasta. Kerrotaan onnistumisista ja menestyksen mahdollisuuksista. Moni yritys tekee tänäkin päivänä hyvää tulosta. Kerrotaan enemmän näitä hyviä tarinoita.

Tosin maitotilan pitää sitten sukupolven vaihtuessa olla siinä kunnossa, että sitä kannattaa jatkaa. Yritystä pitää matkan varrella kehittää koko ajan. Silloin jatkajan on mahdollista ottaa haltuun suuretkin velat.

Isoin haaste on jatkaa yritystä, joka lähtee isosta takamatkasta esimerkiksi teknologian, koon tai eläinaineksen suhteen. Nuorille tärkeät asiat, kuten työn ja vapaa-ajan tasapaino, riittävät tulot ja sekä yrityksen että yrittäjien kehittämismahdollisuudet ovat paljon nopeammin saavutettavissa, jos jatkettava yritystoiminta on valmiiksi hyvässä kunnossa ja elinvoimainen.

Yrittämisen edellytyksiin ja ostettavaan yritykseen, oli se sitten oma perheyrittäjä tai ulkopuolinen yritys, pitää suhtautua analyyttisesti. Joskus voi olla jopa parempi olla ostamatta oman toinen yritys, ja ostaa joku toinen elinkelpoisempi yritys.

Tilaa myyvän sukupolven pitäisi ajatella ennen kaikkea yritystoiminnan jatkuvuuden mahdollisuuksia, eikä yrittää kotiuttaa yrityksestä mahdollisimman isoa hintaa. Voitot kannattaa kotiuttaa jo yritystoiminnan aikana.

Alan tulevaisuuden näkömät kannattaa selvittää itselle ennen yrittäjäksi ryhtymistä ja varau-

tua muutoksiin omalla yrittäjällä. Asioihin pitää suhtautua realistisesti, mutta tosiasiallisesti.

Isoja kysymyksiä ovat maidon tarve ruokamarkkinoilla, miten ja millaisilla edellytyksillä sitä voidaan tuottaa mahdollisimman kestävästi. Kannustusta varmasti tarvitaan siihen, että uskomme omaan tekemiseen ja tuotteeseen. Se tuo voimaa ja iteluottamusta jatkaa yritystoimintaa. Jos uskomme maitoalan tulevaisuuteen, meidän pitää kertoa se selkeästi myös uudelle sukupolvelle.

Maitoyritysten kannattaa olla avoimempia uusille tulokkaille ja näyttää mahdollisuus tilojen ostoon. Myyjien ja ostajien kohtaamiseksi tarvitaan uudenlaista toimintaa.

Haastavan maitoyrittäjän uran aloittamisen helpottamiseksi Maitoyrittäjät ry on suunnittelemassa laajassa yhteistyössä maitoalan kumppaneiden kanssa uusien maitoyrittäjien valmennuskokonaisuutta. Siinä opitaan toisten aloittaneiden

den yrittäjien sekä kokeneempien mentoreiden kanssa yrittämisen tärkeimpiä asioita ja päästään heti alusta saakka oikealle polulle. Kotieläintilojen työnantajamaiseen parantamiseksi sekä tulevien yrittäjien ja työntekijöiden alalle houkuttelemiseksi ovat Maitoyrittäjät ja Atria luomassa kehityshanketta.

Koko Euroopan tasolla maataloutta opiskelevat nuoret tuntevat olevan kiinnostuneita maitoyrittämisestä. Suomalaisissa opiskelijoissa oli paljon myös epäroivia nuoria. Toimialan kannattaa tehdä kaikkensa kynnnyksen madaltamiseksi ja kaikkien innokkaiden nuorien saamiseksi alalle joko yrittäjiksi tai työntekijöiksi. □

Kirjoittaja on Suomen EDF STAR ja Maitoyrittäjät ry:n toiminnanjohtaja.

EDF juhli joulukuussa 30-vuotistaivaltaan. Katso YouTubeista video: www.youtube.com/watch?v=sf6OR6uT86U